

Sigill: n. 1 av brunt vax (tre sjuuddiga stjärnor, ordnade två och en, i sköld): [. . .]i: Oluess[on :]; n. 2 borta, remsan kvar.

5701. 1357 februari 11. Avignon.

Innocentius VI bifaller supplik av Bremenkaniken Henrik Biscop, baccalaureus i romersk rätt och förfaren i kanonisk rätt.

Henrik hade tidigare genom påvlige kollektorn i Danmark, Sverige och Norge, Johannes Guilaberti, ingivit en supplik om att provideras med preposituren i domkyrkan i Hamburg av Bremens stift, vilken tjänst är en dignitas förenad med själavård och nu vakant i kraft av bullan "Exsecrabilis". Denna tidigare supplik hade bifallits av påven, men på vissa punkter varit felaktigt formulerad. Därför ingiver nu Henrik en ny supplik om att nödiga rättelser och tillägg måtte göras i det påvliga kansliet och ny bulla utfärdas med tillägg av vissa klausuler.

Reg. supplic. 29, fol. 40 v. Vatikanark.

Tryckt: APS Cam. 549 (utdrag); APD 5383.

För bullan "Exsecrabilis" se c. un. Extrav. Ioann. XXII de praeb. et dign. III (Corpus iuris canonici II, ed. Ae. Friedberg 1879, sp. 1207 ff.).

Jfr anteckning 1357 9/3 (SD 5707 b), supplik 1357 29/4 (SD 5731) och supplik 1358 5/6 (SD 5917).

5702. 1357 februari 12. Enköping.

Konung Magnus kungör, att, när han höll räfsteting i Enköping i närvaro av (riddarna) herr Nils Abjörnsson, herr Gustav Arvidsson, herr Magnus Gisleson, herr Bengt Filipsson m. fl. goda män, Magnus Nilsson av Revelsta lovade konungen liv och gods i böter, emedan han slagit Magnus "Lagabit" (i Fröslunda), då denne var på hemväg från sin sockenkyrka (Altuna). Gärningen hade förövats, trots att konungen tagit Magnus Lagabit i sin särskilda frid med sitt skydds brev. Efter sina goda mäns råd och förbön tog konungen Magnus Nilsson till nåder och lät honom lösa sina brott genom att med sina vänners och fränders samtycke överlåta 6 (läs: 5 1/2) markland i Kaby i Simtuna socken till konungen med fastar enligt landslag. Godset värderades därvid till 500 lödiga (läs: svenska) mark (pgr) i sådant mynt att 5 svenska mark gör en lödig mark (silver). Magnus Nilssons arvingar kan ej göra anspråk på godset utan att till konungen eller till den som fått godset av honom betala det angivna beloppet.

Konungen beseglar.

Avskrift i odat. vidimation på perg. (1395-1403) av biskop Nils i Västerås, riddaren Karl (Ulfsson) av Tofta och Västeråskaniken Peter Henriksson i Munktorp, Sv. Riksark. (från Danmarks Rigsarkiv 1929); vidimationsakten omfattar även konung Magnus' brev 1358 6/3 (SD 5683), 1360 25/1 (SD 6225) och 1362 30/11 (SD 6714) samt Karl Ulfssons dombrev 1360 16/1 (SD 6207).

I uttrycket "lødhoga mark" är "lødhoga" med stor sannolikhet fel för "swenska". Dels skulle ett angivande av kurs för omräkning från mark lödig till mark pgr (i st. f. vice versa) alldeles avvika från bruket, dels förefaller 500 svenska mark vara ett betydligt rimligare pris för 6 markland jord än 500 lödiga mark (om jordpriser under 1300-talet se E. Lönnroth, Statsmakt och statsfinans i det medeltida Sverige, 1940, s. 143 ff. och 191 ff.).

Den i föreliggande brev angivna boten 6 markland jord sägs i Karl Ulfssons ovannämnda dombrev 1360 16/1 ha varit "halff sætta markland iordh" (även i konung Magnus' brev 1360 25/1: "halff sættæ markland iordh"). Det är troligt att denna senare uppgift är den riktiga, och att i orig. till SD 5702 stått "v̄j-markland", varvid siffran fellästs, då vidimationen utskrevs.

Verbet *valdfæsta* är tidigare känt från Kristoffers landslags tingmålalbalk, flock 43 och Magnus Erikssons stadslags rådstugubalk, flock 14, men det är där intransitivt, med bet. 'utfästa sig att erlægga böter' (se Å. Åkermalm, Fornnordiska verb med substantivisk förled, 1955, s. 131). Konstruktionen i föreliggande brev, *valdfæsta nokrum nokot*, synes vara eljest obelagd (den är ej nämnd av Åkermalm, a. a.). Den i fornvästnordiskan närmast belagda motsvarigheten är *fæsta gjald i konungs vald*, "o: vedtage at betale saa meget som Kongen bestemmer" (J. Fritzner, Ordbog over det gamle norske Sprog, 1883–1896, vol. I, verbet *fæsta*, s. 408 a; jfr Åkermalm, a. st.). Innebörden i uttrycket "walfæste oss Magnus ... liiff ok goodz" torde vara att Magnus utfäst sig att till konungen böta med liv och gods efter hans gottfinnande. – Om ordet *giældguldin* se Åkermalm a. a. s. 112 och K. F. Söderwall, Ordbok öfver svenska medeltids-språket I, s. 410 och suppl. s. 252.

Hur den slagne Magnus' tillnamn skall uppfattas är ovisst. I ett intyg av 1385 24/8 (se nedan) förekommer det 6 gånger, varvid de två första stavelserna alltid skrivs "laka-". I ett intyg av 1385 6/2 (se nedan) omnämns mannen endast såsom Magnus i Frö(s)lunda.

Jfr Harald Olofssons intyg 1385 6/2 (Lars Eriksson Sparres kopiebook B 15, fol. 314 r, Sv. Riksark.) samt Karl Ulfssons av Tofta intyg 1385 24/8 och dombrev samma dag (båda i odat. vidimation på papper, Sv. Riksark.; bland de vidimerande är Johan Karlsson [färla], lagman i Södermanland, vilken innehade detta ämbete 1443–1457). I dessa dokument görs gällande, att omständigheterna kring Magnus Nilssons brott ej varit så svåra som påstås i SD 5702, varjämte uppges bl. a., att Kaby varit Magnus Nilssons systers fädernearv, och att han ej fått tillstånd att överlåta godset. – Om Kaby-affären se Elsa Nordström, Eka-ätten, Personhistorisk tidskrift 16 (1941–1942), s. 13 not 31, samt PM av B. Fritz 1/10 1977 hos Sv. Diplomatarium, Sv. Riksark.

Wi magnus *medh* gudz nadh konunger i swerike norike ok scanø gørom thet allom konnokt at sub Anno domini M^o ccc^o l septimo / dominica proxima ante sigfridi Tha wi hioldom ræfstathing i enekøpung i wara ærlika manna nærwaru som waro herra niclis abiornason herra gøzstaff aruidzson herra Magnus gislason herra bænkt philippusson ok andra flere godha manna walfæste oss magnus niclisson aff ræflistom liiff ok gooz for thet at han slaghit hafdhe magnus lagabit tha han for heem fran sinne sokna kirkio / huilkin magnus laghabiit wi hafdhom takit i war særdelis fridh *medh* warom bre fuom / .]æpter wara godha manna radhe ok bøn tokom wi fornæmpda magnus niclisson til nadh swa at sami magnus niclisson *medh* samthýkkio sina næsta wina ok frænda / giordhe oss gældgullet for all sin brot sex markland iordh i katabý i semetuna sokn *medh* allom tillaghom · nær ok fiærre / wato ok thørrø engo wndan takno for fæmhundra dha ^a-lødhogha mark^a swa godt mynt at fæm swenska mark gøra ena lødhogha mark · *medh* fastom æpter landz laghom / swa at wi skulom thet fornæmpda goodz i katabý stýra ok radha /,] skipta ok sælia / hwem wi wiliom wtan alla aterkallan / fornæmpda *Magnusa* niclisson ok alla hans æpterkomanda / wari thet ok swa / at nakre hans æruinga willdo thetta gooz quælia æpter wara dagha / the skulldo ^b-tho gifua^b os æller them thet fornæmpda gooz hafdhe aff os fangit fæmhundradha ^c-lødghamark^c swa got mynt som før ær sakt ælla aldrigh hafua tiltalan til thet fornæmpda gooz / for then skull gifuom wi magnus niclisson quittan ok sakløsan for thesse brot æpter wara ^d-godha manna^d radhe / som fore æro næmpde / ok forbyudhom han oftarmar widher wara hyllist ok nadh hindra æller quælia / Datum nostro sub sigillo Anno die et loco superius expressis.

^a-a, ^c-c Sic ms, troligen felskrivning för svenska mark, se ovan. ^b-b, ^d-d Sammanskrivet ms.